

Úvod do metadat II: metadata v kontextu NRP

Petra Černohlávková, Hana Vyčítalová

Miroslav Šimek, Jakub Klímek

15. 6. 2023

Spolufinancováno
Evropskou unií

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

National Czech
Programme

JSON, JSON-LD, YAML

Miroslav Šimek

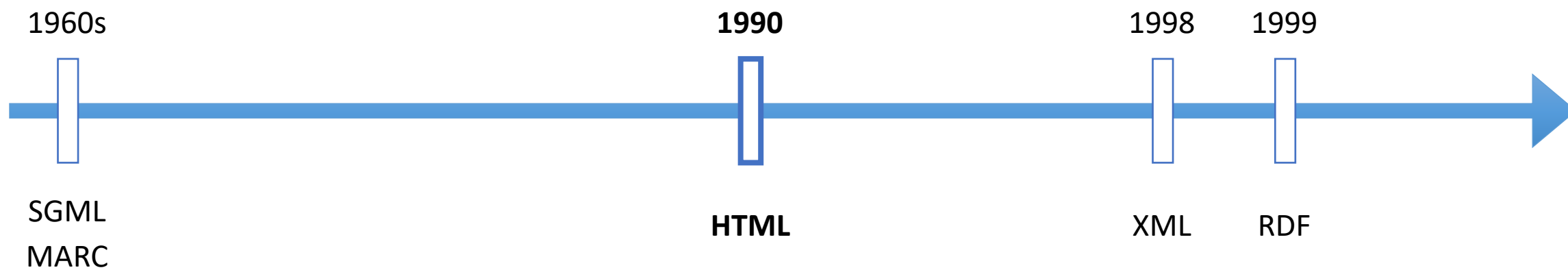
CESNET z.s.p.o.
NTK

Spolufinancováno
Evropskou unií

Formáty zápisu (dat)

Web - počátky

- 1989 Tim Berners-Lee, CERN
- duben 1993 WWW kód byl uvolněn jako royalty free
- konec roku 1993 - 500 serverů, 1% provozu sítě
- konec roku 1994 - 10 000 serverů, 10mil uživatelů

World Wide Web

The WorldWideWeb (W3) is a wide-area [hypermedia](#) information retrieval initiative aiming to give uni-

Everything there is online about W3 is linked directly or indirectly to this document, including an [executive Policy](#) , November's [W3 news](#) , [Frequently Asked Questions](#) .

[What's out there?](#)

Pointers to the world's online information, [subjects](#) , [W3 servers](#), etc.

[Help](#)

on the browser you are using

[Software Products](#)

A list of W3 project components and their current state. (e.g. [Line Mode](#) ,X11 [Viola](#) , [NeXTStep](#) .

[Technical](#)

Details of protocols, formats, program internals etc

[Bibliography](#)

Paper documentation on W3 and references.

[People](#)

A list of some people involved in the project.

[History](#)

A summary of the history of the project.

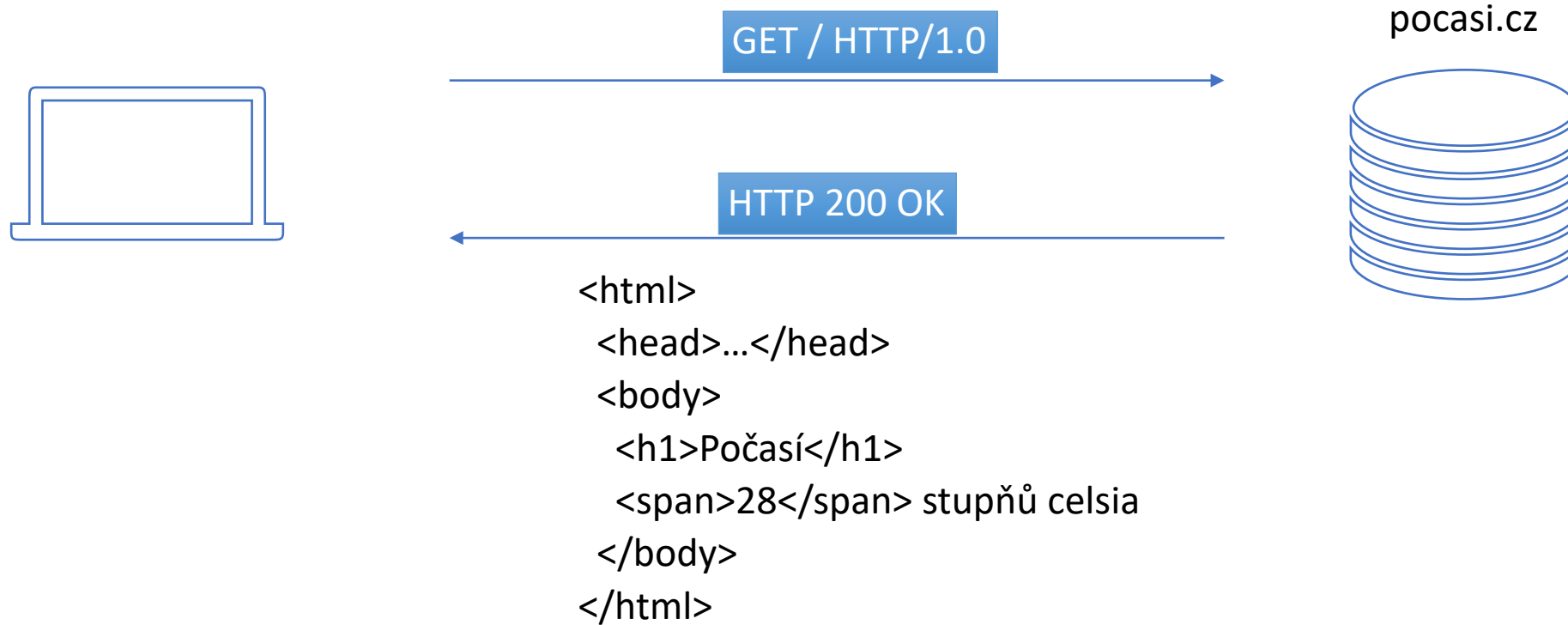
[How can I help ?](#)

If you would like to support the web..

[Getting code](#)

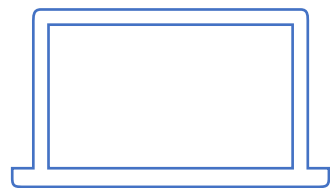
Getting the code by [anonymous FTP](#) , etc.

Web -jak funguje

Jak udělat stránky s teplotou, která se bude aktualizovat každou minutu ?

Web -jak funguje

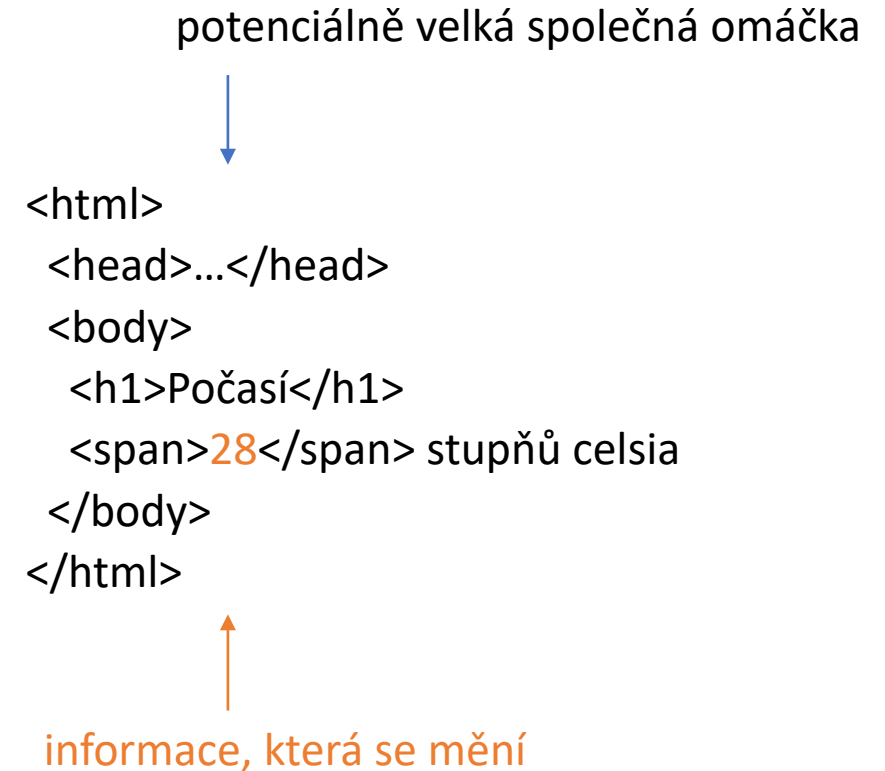

pocasi.cz

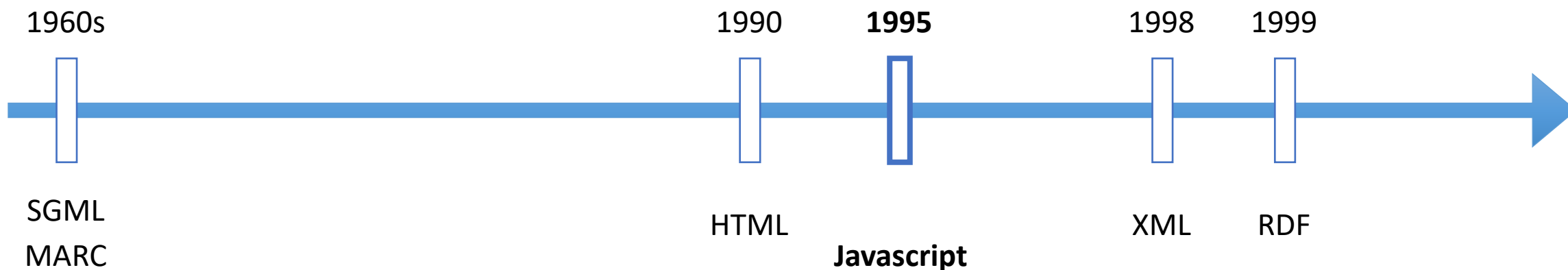

Web -jak funguje

- Funguje dobře, pokud
  - vrácené HTML je malé - to platilo na začátku webu, teď jsou stránky mnohem větší
- Vytěžuje síť (a žere data)
- Vytěžuje servery
- Je pomalé

Javascript


```
<html>
  <head>...</head>
  <body>
    <h1>Počasí</h1>
    <span id="teplota"></span> stupňů celsia
  </body>
```

```
<script>

function nastavTeplotu(hodnota) {
  document.getElementById("teplota")
    .textContent=hodnota
}

nastavTeplotu(28)

</script>
```


Javascript

- Trik: skript rozdělíme na 2 části
  - část která deklaruje funkci a je v původním dokumentu
  - část která funkci volá
- Pak se stačí serveru ptát periodicky pouze na druhou část, ta se v prohlížeči spustí a změní hodnotu teploty
- Technicky bylo umožněno v roce 1996

```
<html>
  <head>...</head>
  <body>
    <h1>Počasí</h1>
    <span id="teplota"></span> stupňů celsia
  </body>
```

```
<script>
function nastavTeplotu(hodnota) {
  document.getElementById("hodnota")
    .textContent=hodnota
}
</script>
```

```
<script>
  nastavTeplotu(28)
</script>
```

Javascript

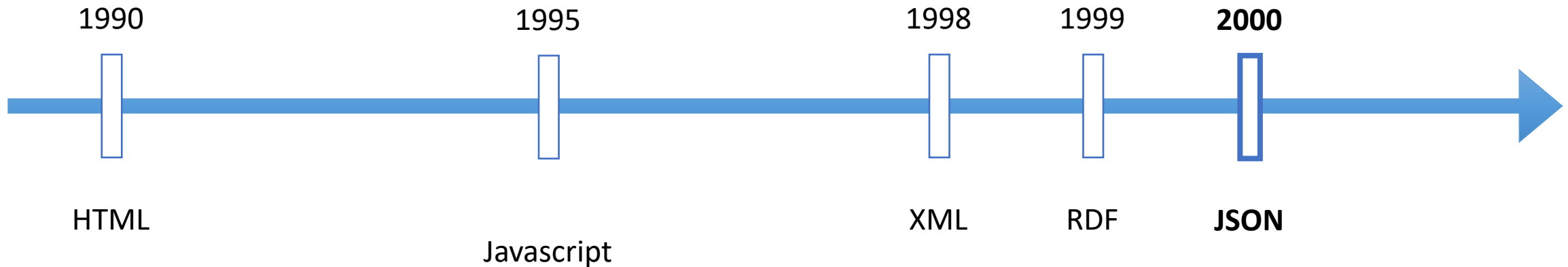
- Takto je možno předávat nejenom čísla, ale všechny hodnoty, které podporuje Javascript:
  - čísla
  - text
  - pravda/nepravda
  - seznam v hranatých závorkách
    - [28, 28.1, 27.9]
  - komplexní objekt - více hodnot
- od 2000 - obsah de facto standardizován, pojmenován **JSON** - Javascript Object Notation
- později přibyly technické prostředky jak posílat pouze JSON, bez obálky okolo

```
<script>  
  nastavTeplotu(28)  
</script>
```

```
<script>  
  nastavVyvojAkcii([250, 251, 252, 180])  
</script>
```

```
<script>  
  nastavPrijatouZpravu({  
    "odesilatel": "jan.novak@gmail.com",  
    "predmet": "....",  
    "text": "....."  
  })  
</script>
```

JSON

- Dlouho de-facto standard, standardizován až 2013
- Jednoduchá struktura
  - objekt - ve složených závorkách
  - seznam - v hranatých závorkách
  - text - v uvozovkách
  - hodnoty odděleny čárkou

```
{  
  "teploty": [  
    {  
      "cas": "12:00",  
      "teplota": 28.1,  
      "validovano": true  
    },  
    {  
      "cas": "12:05",  
      "teplota": 28.2,  
      "validovano": false  
    }  
  ]  
}
```

JSON - proč ne XML

- Jednodušší koncept
- Už byl přirozeně v prohlížeči, nebylo potřeba instalovat zásuvné moduly
- Protože je to část programovacího jazyka, programátoři s ním uměli přirozeně pracovat.

x = ... nějaký json s publikací ...

prijmeni = x.autor.prijmeni

x = ... nějaké xml s publikací ...

prijmeni = x.getElementByTagName('autor')
.getElementByTagName('prijmeni').textContent

JSON vs. XML

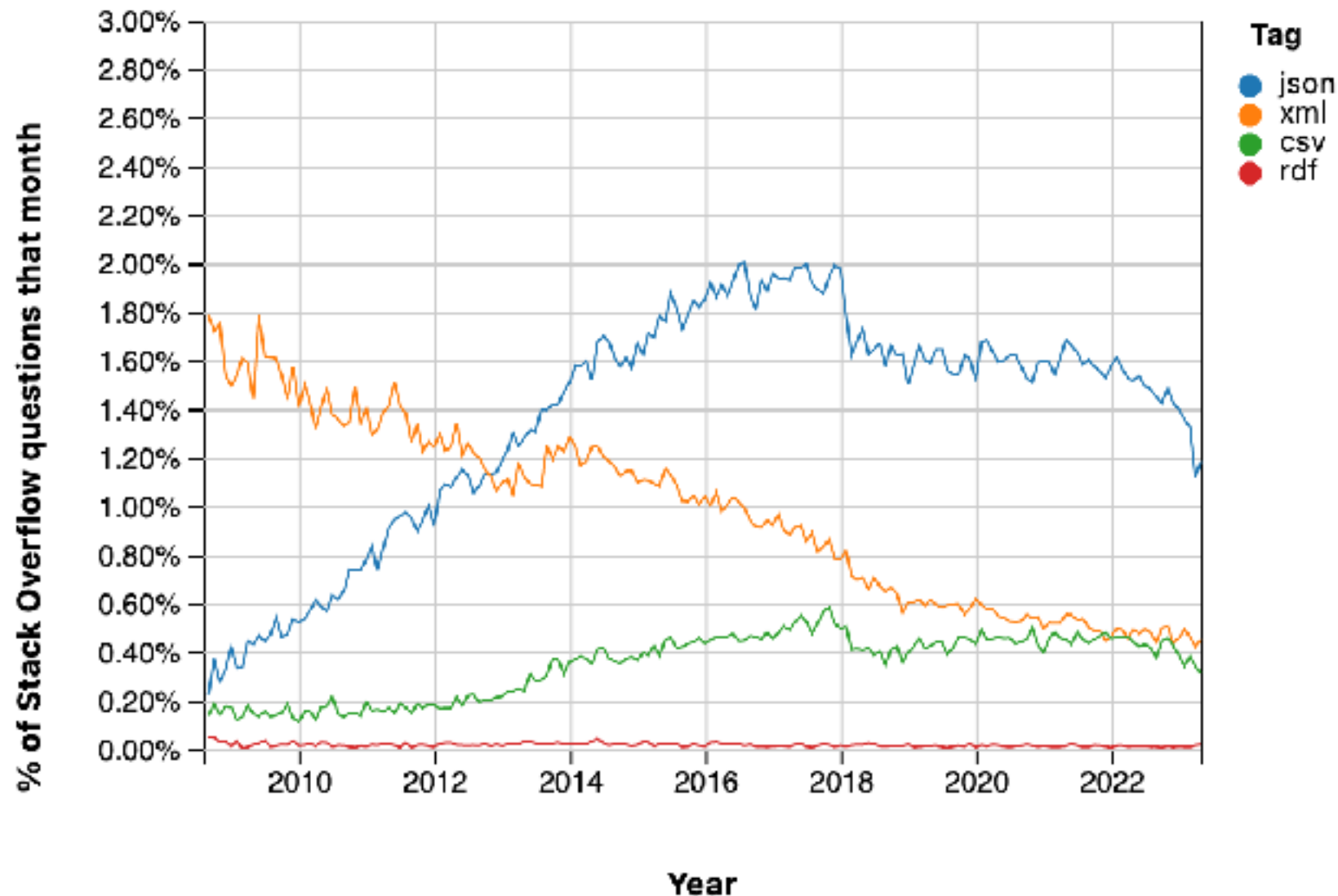
- Oba standardy popisují hierarchická data
- XML informaci dělí na atributy a dětské elementy, JSON nic takového nemá - vše je dětský element
- JSON máme vyjádřen typ, v xml je vše text
- JSON je obvykle kratší
- JSON nemá komentáře - je pro strojové zpracování, ne pro lidskou tvorbu
- JSON je obecně více podporován

```
{  
  "teploty": [  
    {  
      "cas": "12:00",  
      "teplota": 28.1,  
      "validovano": true  
    },  
    {  
      "cas": "12:05",  
      "teplota": 28.2,  
      "validovano": false  
    }  
  ]  
}
```

```
<teplota>  
  <cas>12:00</cas>  
  <validovano>true</validovano>  
  <hodnota>28.0</hodnota>  
</teplota>
```

```
<teploty>  
  <teplota cas="12:00" validovano="true">  
    28.1  
  </teplota>  
  <teplota cas="12:00" validovano="true">  
    28.1  
  </teplota>  
  <!-- tohle je komentar -->  
</teploty>
```

JSON vs. XML

<https://insights.stackoverflow.com/trends?tags=json%2Cxml%2Ccsv%2Crdf>

Příklad Zenodo

```
{  
  "doi": "10.5281/zenodo.7808805",  
  "created": "2023-04-07T14:53:24.165206+00:00",  
  "updated": "2023-04-08T02:27:07.699494+00:00",  
  "revision": 3,  
  "id": 7808805,  
  "metadata": {  
    "access_right_category": "success",  
    "description": "Make some beautiful corner plots",  
    "title": "dfm/corner.py: corner v2.2.2rc3",  
    "publication_date": "2023-04-07",  
    "creators": [  
      {  
        "affiliation": "Flatiron Institute",  
        "name": "Adrian Price-Whelan"  
      }  
    ],  
    "access_right": "open",  
    "resource_type": {
```

```
      "resource_type": {  
        "type": "software",  
        "title": "Software"  
      },  
      "related_identifiers": [  
        {  
          "scheme": "url",  
          "identifier": "https://github.com/dfm/corner",  
          "relation": "isSupplementTo"  
        },  
        {  
          "scheme": "doi",  
          "identifier": "10.5281/zenodo.591491",  
          "relation": "isVersionOf"  
        }  
      ]  
    }  
  }  
}
```

<https://zenodo.org/record/7808805/export/json>

Národní metadatový adresář

- NMA bude založeno na repozitářové platformě Invenio
- Invenio používá JSON pro uložení (PostgreSQL) a vyhledávání (Opensearch) metadat
- Invenio používá JSON pro API přístup jako primární metadatový zápis
- Národní repozitářová platforma
  - repozitáře vytvářené CESNETem jsou založeny na platformě Invenio, takže jejich primárním metadatovým zápisem je JSON

XML Odbočka

- Máme 2 systémy, z každého přišel element "Osoba" a pokaždé jinak
- Pokud nechceme přejít na RDF, jak vyjádřit rozdíl ?

```
<osoba>  
  <jmeno>Mirek</jmeno>  
  <prijmeni>Šimek</prijmeni>  
</osoba>
```

```
<osoba>Hurvínek</osoba>
```

Jmenné prostory

- Specifikace z roku 2002
- Kvalifikované jméno
= jméno spojené se
jmenným prostorem

`{https://vscht.cz/schema}osoba`

- Prefix nebo defaultní jmenný prostor
- Jmenné prostory mohou být použity jako "lightweight" semantika

Prefix

```
<vscht:osoba  
  xmlns:vscht="https://vscht.cz/schema">  
  <jmeno>Mirek</jmeno>  
  <prijmeni>Šimek</prijmeni>  
</vscht:osoba>
```

```
<osoba  
  xmlns="https://pohadky.cz/schema">  
  Hurvínek  
</osoba>
```

Bez prefixu, defaultní jmenný prostor

Jmenné prostory — JSON

- JSON jmenné prostory nemá
- Můžeme nějak vyjádřit, že nějaká hodnota v JSONu něco znamená?

Jmenné prostory — JSON

- JSON jmenné prostory nemá
- Můžeme nějak vyjádřit, že nějaká hodnota v JSONu něco znamená?
- Ošklivé řešení

```
{  
  "https://vscht.cz/schema/jmeno": "Mirek",  
  "https://vscht.cz/schema/prijmeni": "Šimek"  
}
```

JSON-LD intro

- Zavedíme kontext a v něm nadefinujeme, jak vypadají kvalifikovaná jména. Dokument může nadále vypadat v původní podobě
- Kontext může být vložen přímo v dokumentu nebo odkázán přes URL

```
{
  "@context": {
    "autor": "https://vscht.cz/schema/autor",
    "jmeno": "https://vscht.cz/schema/jmeno",
    "prijmeni": "https://vscht.cz/schema/prijmeni"
  },
  "autor": {
    "jmeno": "Mirek",
    "prijmeni": "Šimek"
  }
}

{
  "@context": "https://vscht.cz/contexts/publication",
  "autor": {
    "jmeno": "Mirek",
    "prijmeni": "Šimek"
  }
}
```

JSON-LD intro

- Program, který neumí json-ld ignoruje "@context" a čte zbytek
- Program, který json-ld rozumí, pak vidí plně kvalifikovaná jména

```
{
  "@context": {
    "autor": "https://vscht.cz/schema/autor",
    "jmeno": "https://vscht.cz/schema/jmeno",
    "prijmeni": "https://vscht.cz/schema/prijmeni"
  },
  "autor": {
    "jmeno": "Mirek",
    "prijmeni": "Šimek"
  }
}

{
  "https://vscht.cz/schema/autor": {
    "https://vscht.cz/schema/jmeno": "Mirek",
    "https://vscht.cz/schema/prijmeni": "Šimek"
  }
}
```

JSON-LD — kontext zvládá víc

- Můžeme zkracovat hodnoty z běžných schemat

```
{
  "@context": {
    "xsd": "http://www.w3.org/2001/XMLSchema#",
    "autor": {
      "@id": "https://vscht.cz/schema/autor",
      "@type": "http://schema.org/Person"
    },
    "foaf": "http://xmlns.com/foaf/0.1/"
  },
  "autor": {
    "foaf:name": "Mirek Simek"
  }
}

{
  "https://vscht.cz/schema/autor": {
    "http://xmlns.com/foaf/0.1/name": "Mirek Simek"
  }
}
```

JSON-LD — kontext zvládá víc

- V kontextu může být u každého elementu typ - jako tady, kde je jméno explicitně označeno jako string.
- Program, který json-ld rozumí, pak ví přesně, jaký typ hodnoty má očekávat

```
{
  "@context": {
    "xsd": "http://www.w3.org/2001/XMLSchema#",
    "autor": "https://vscht.cz/schema/autor",
    "jmeno": {
      "@id": "https://vscht.cz/schema/jmeno",
      "@type": "xsd:string"
    },
    "prijmeni": "https://vscht.cz/schema/prijmeni"
  },
  "autor": {
    "jmeno": "Mirek",
    "prijmeni": "Šimek"
  }
}
```

```
{
  "https://vscht.cz/schema/autor": {
    "https://vscht.cz/schema/jmeno": {
      "@type": "http://www.w3.org/2001/XMLSchema#string",
      "@value": "Mirek"
    },
    "https://vscht.cz/schema/prijmeni": "Šimek"
  }
}
```


JSON-LD — kontext zvládá víc

- Kontext může vyjadřovat i "semantiku" - například můžeme říct, že autor je ve skutečnosti třída Person ze schema.org, jmeno je givenName a příjmení je familyName

```
{
  "@context": {
    "xsd": "http://www.w3.org/2001/XMLSchema#",
    "autor": {
      "@id": "https://vscht.cz/schema/autor",
      "@type": "http://schema.org/Person"
    },
    "jmeno": "http://schema.org/givenName",
    "prijmeni": "http://schema.org/familyName"
  },
  "autor": {
    "jmeno": "Mirek",
    "prijmeni": "Šimek"
  }
}
```

```
{
  "https://vscht.cz/schema/autor": {
    "http://schema.org/familyName": "Šimek",
    "http://schema.org/givenName": "Mirek"
  }
}
```

JSON-LD — zvládá víc

- Můžeme specifikovat i jazyky -
jazyk celého json-ld dokumentu,
jazyk pro konkrétní vlastnost,
jazyk pro konkrétní hodnotu

```
{
  "@context": {
    "@vocab": "https://vscht.cz/",
    "@language": "en",
    "title_cs": {
      "@language": "cs"
    }
  },
  "title": "Hello world",
  "title_cs": "Ahoj světe",
  "title_fr": {
    "@value": "Salut!",
    "@language": "fr"
  }
}

{
  "https://vscht.cz/title": {
    "@language": "en",
    "@value": "Hello world"
  },
  "https://vscht.cz/title_cs": {
    "@language": "cs",
    "@value": "Ahoj světe"
  },
  "https://vscht.cz/title_fr": {
    "@language": "fr",
    "@value": "Salut!"
  }
}
```

JSON-LD — zvládá víc

- Reference

```
{
  "@context": {
    "@vocab": "http://repo.cz/context#"
  },
  "@id": "https://repo.cz/records/1234",

  "measurements": [
    {"@id": "https://repo.cz/records/1234#1", "name": "M 1"},
    {"@id": "https://repo.cz/records/1234#2", "name": "M 2"}
  ],

  "datasets": [
    {
      "name": "first dataset",
      "measurements": [
        {"@id": "https://repo.cz/records/1234#1"}
      ]
    }, ...
  ]
}
```

JSON-LD shrnutí

- Uzly jsou IRI
- Uzel má @id (případně může mít automaticky generované)

```
{
  "@id": "https://repo.cz/records/1234",
  "http://repo.cz/context#datasets": {
    "http://repo.cz/context#measurements": {
      "@id": "https://repo.cz/records/1234#1"
    },
    "http://repo.cz/context#name": "first dataset"
  },
  "http://repo.cz/context#measurements": [
    {
      "@id": "https://repo.cz/records/1234#1",
      "http://repo.cz/context#name": "M 1"
    },
    {
      "@id": "https://repo.cz/records/1234#2",
      "http://repo.cz/context#name": "M 2"
    }
  ]
}
```

JSON-LD shrnutí

- Uzly jsou IRI
- Uzel má @id (případně může mít automaticky generované)
- Můžeme identifikovat jednoduché věty

"https://repo.cz/records/
1234#1" — "http://repo.cz/
context#name" — "M 1"

```
{
  "@id": "https://repo.cz/records/1234",
  "http://repo.cz/context#datasets": {
    "http://repo.cz/context#measurements": {
      "@id": "https://repo.cz/records/1234#1"
    },
    "http://repo.cz/context#name": "first dataset"
  },
  "http://repo.cz/context#measurements": [
    {
      "@id": "https://repo.cz/records/1234#1",
      "http://repo.cz/context#name": "M 1"
    },
    {
      "@id": "https://repo.cz/records/1234#2",
      "http://repo.cz/context#name": "M 2"
    }
  ]
}
```

JSON-LD shrnutí

=> json-ld je způsob zápisu RDF

```
{
  "@id": "https://repo.cz/records/1234",
  "http://repo.cz/context#datasets": {
    "http://repo.cz/context#measurements": {
      "@id": "https://repo.cz/records/1234#1"
    },
    "http://repo.cz/context#name": "first dataset"
  },
  "http://repo.cz/context#measurements": [
    {
      "@id": "https://repo.cz/records/1234#1",
      "http://repo.cz/context#name": "M 1"
    },
    {
      "@id": "https://repo.cz/records/1234#2",
      "http://repo.cz/context#name": "M 2"
    }
  ]
}
```

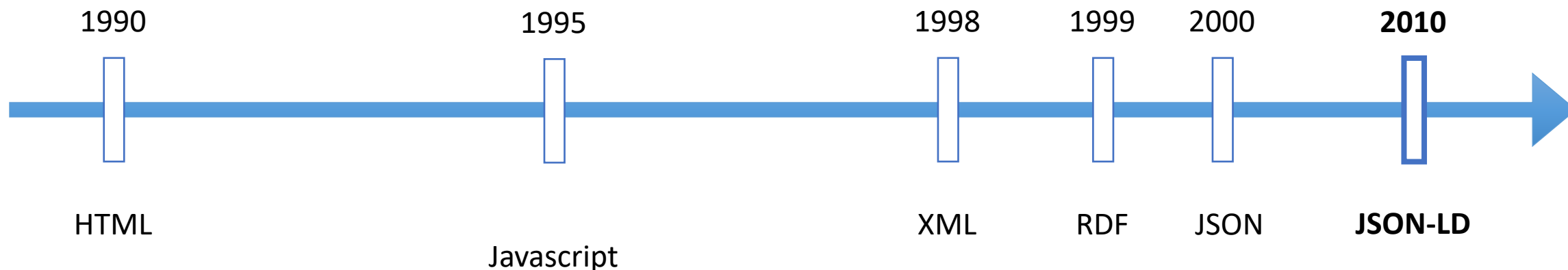
Subject	Predicate	Object
_:b0	http://repo.cz/context#measurements	https://repo.cz/records/1234#1
_:b0	http://repo.cz/context#name	first dataset
https://repo.cz/records/1234	http://repo.cz/context#datasets	_:b0
https://repo.cz/records/1234	http://repo.cz/context#measurements	https://repo.cz/records/1234#1
https://repo.cz/records/1234	http://repo.cz/context#measurements	https://repo.cz/records/1234#2
https://repo.cz/records/1234#1	http://repo.cz/context#name	Measurement 1
https://repo.cz/records/1234#2	http://repo.cz/context#name	Measurement 2

JSON-LD a RDF

Because the two are intimately compatible. Says Gregg Kellogg [1], one of the authors of JSON-LD:

The fact that people don't know that it's RDF under the hood, that's great, you know. So what? It's not about RDF. It's about the solution. I think JSON-LD really serves that quite well, because it follows the natural progression of the way that web applications are developed. It just works.

<http://www.seoskeptic.com/what-is-json-ld/>

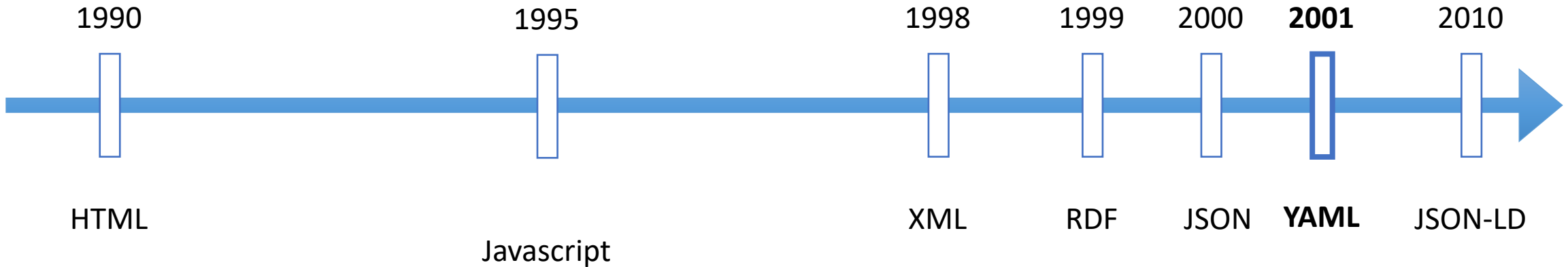

JSON-LD a Národní repozitářová platforma

- Národní metadatový adresář bude exportovat JSON-LD
- Kontext bude nadefinován metadatovou skupinou
- Repozitáře vytvářené CESNETem budou exportovat JSON-LD

YAML

- Yet Another Markup Language
- YAML Ain't Markup Language
- Lidsky čitelný ale zároveň strojově zpracovatelný

YAML

- Každá hodnota na novém řádku
- Hierarchie vyjádřená zanořením
- Hodnota seznamu s pomlčkou na začátku
- Komentář je za #
- Automaticky detekuje čísla, texty, pravdivostní hodnoty (true, false)

```
autor:  
  jmeno: Mirek  
  prijmeni: Simek  
  zajmy: # není úplně pravda  
    - cteni  
    - psani  
    - pocitani
```

YAML - použití

- Tam, kde chceme strojově zpracovatelný formát, který ale budou primárně editovat lidé
- Například konfigurace systémů
- YAML není koncipováno pro komunikaci mezi systémy - na to je příliš pomalé oproti JSON

YAML - národní repozitářová platforma

- V rámci repozitářů vytvářených CESNETem je YAML použit:
  - pro definici kontrolovaných slovníků (je na výběr - excel nebo YAML)
  - pro popis metadatových schemat

```
properties:
  title:
    type: fulltext+keyword # Main (original) title of the object/work.
    required: true
    label.cs: Název
    label.en: Title

  additionalTitles []:
    # Additional titles of the object/work such as subtitle, translate
    ^label.cs: Další názvy
    ^label.en: Additional titles
    ^uniqueItems: true
    properties:
      title:
        type: i18nStr
        required: true
      titleType:
        type: keyword
        required: true
        label.cs: Druh názvu
        label.en: Title type
        enum: [translatedTitle, alternativeTitle, subtitle, other]
```

Odkazy

- <https://www.youtube.com/playlist?list=PLEzQf147-uEoNCeDIRrXv6ClSLDN-HtNm>
- <https://www.ecma-international.org/publications-and-standards/standards/ecma-404/>
- <https://json-ld.org/playground/>
- <https://json-ld.org/learn.html>
- <https://yaml.org/>